

וקראת לשבת עונג

עלון חינוכי הפאכה באגדה ובסולת פלאו

גליון מס' 578

ברשת וארא

ג' בשיבט התשפ"א

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון בדוא"ל: shlomi1122@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ יצחק בן שרה ע"ה | לע"נ יוסף בן מרסל ז"ל | לע"נ ר' שמעון חי בן רחל רשל ע"ה

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף צוק"ל

מהו שם הישיבה?

סיפר ר' מנשה בקשי, מתלמידי הראשונים של מרן רבינו הגדול צוקללה"ה, אודות שיעוריו לעמלי כפיים לפני כשישים שנה ויותר, וכך סיפר:

"היינו כל היום עובדים קשה למחייתנו, ובערב היינו באים ללמוד מפיו של מרן פוסק הדור צוקללה"ה, כל שיעור היה כשעתיים בהלכה, הכל בהסבר מלא ומרתק, ומידי ליל שישי היה מרן בוחן אותנו על מה שלמדנו במשך השבוע, היה מעלה שאלות בפנינו ומתייחס למקורות הדין שמובא בשלחן ערוך, האם הדין מדאורייתא או מדרבנן? ומה הנפקא מינא? ומהי ההלכה הפסוקה כיום? זכורני, שבאחת הפעמים נכנס רבה הראשי של קריית שמונה, הר"ג יצחק אוחנה זצ"ל, ומרן קיבל אותו בכבוד גדול ואף הושיב אותו לצידו, ומרן המשיך לבחון אותנו בכל פרטי ההלכה ודקדוקיה, ולבסוף שאל רבי יצחק אוחנה את מרן: "יאמר נא לי כבודו, מה שמה של הישיבה הזאת, או שמו של הכולל הזה?"

לשמע שאלתו, חיך מרן והשיב: "כבודו, אין זו ישיבה ואין זה כולל אברכים, כל האנשים שכבודו רואה כאן, הם בעלי בתים עמלי כפיים שבמשך כל שעות היום עובדים למחייתם, ומידי לילה אנו נפגשים ולומדים יחד. מכאן התחיל מרן רבינו הגדול צוקללה"ה את המהפכה שכולנו עדים לה כיום.

איפה הספר שלך?

תלמיד חכם אחד שעבר צנתור בבית החולים הדסה עין כרם בירושלים, סיפר על עצמו:

"כשהתעוררתי מהצנתור, הייתי חלש מאד, שכבתי על המטה בבית החולים באפיסת כוחות נוראית.

כשנכנס הפרופסור לבקרני, הביט בי בתמיהה, ושאל: "איפה ספר הלימוד שלך?!", עניתי לו שתמו עכל כוחותיי וכעת איני מסוגל אפילו לחשוב בלימוד, כל שכן שלא להחזיק בידי ספר...

נענה הפרופסור ואמר לי: "לפני שנה עבר כאן צנתור מרן הרב עובדיה יוסף, הוא מבוגר ממך בעשרות שנים, כשנכנסתי אליו לבדיקה זו, מיד אחרי הצנתור, הוא אחז ספר לימוד בידו והיה שקוע בו..."

כל מסכת חייו של מרן רבינו צוקללה"ה, גדולתו בתורה עד היותו בקי בכל מכמני התורה, הכל מכח זה שניצל את זמנו בצורה שאין לה אח ורע, בכל העוצמה, בקביעות ובנחישות, כל רגע ורגע ממש, השיגה ידו, והצליח לחולל בחייו מה שלא יוכלו לעשות אפילו אלף חכמים יחד!

בפתח הגליון

ברכה"ג שלום מאיר ואלק שלום"א

הזמיר האילם

מהו השקר הגדול ביותר? זוהי ההנחה שמנסים להחדיר בנו, שיש שתי תפיסות עולם מנוגדות. דרך התורה מצד אחד, והמדע מהעבר השני. כאילו שאותו בורא עולם, לא הוא שיצר את המדע והוא שהנחיל לנו את התורה, והוא הוא שציוה עלינו: "ובחרת בחיים" אמת, יש רק אחת: "וה' אלקים אמת!"

לא שאין הבדל בין דרך התורה לדרך המדע, אבל זהו הבדל שכולו לרעת המדע: דרך התורה היא מלמעלה למטה, ודרך המדע הפוכה - והוא עדיין לא הגיע לחצי הדרך.

למה הכוונה? בתורה הקדושה כלולות כל החכמות וכלולים כל המדעים - מיסודם. החל משורשי הבריאה הנסתרים, מהעולמות העליונים והספירות הקדושות, מסתרי תורת הקבלה, והשתלשלותם עד לעולמנו אנו. ומי שיודע ומכיר את השורשים והסיבות, מבין את התוצאות וההתפתחויות. לפיכך ידע שלמה המלך את כל סודות הטבע, והבין את כל ההתרחשויות בעולם. את הכל - כותב רבינו הרמב"ן זצ"ל בהקדמתו לפירוש התורה - שהכל ידע שלמה המלך מן התורה! המדענים הולכים בדרך ההפוכה. הם מתבוננים בטבע, ומנסים לעמוד על שורשיו. אין הם עוסקים אלא בקליפה החיצונית, בתופעות הנראות לעין, ועל כן גם חכמתם קרויה "חכמה חיצונית" וספריהם "ספרים חיצוניים".

והתורה לא רק מגלה מה מתרחש בעולמות שמעלינו, מה הם שורשי הבריאה וכללי ההנהגה האלוקית. התורה גם משפיעה עליהם! לימודה מאיר את כל העולמות ומריק שפע עצום, ככתוב: "אם בחוקתי תלכו" - שתהיו עמלים בתורה - תזכו לכל הברכות שבתורה. "ובאמצעות קיום המצוות, הוא שולט ודורך על המזלות. יתר על כן: לא רק על העולמות משפיעה התורה, ומשפיעות המצוות. לא רק בהם מזריחות הן אור ומניבות שפע. אלא על האדם עצמו מזריחות אור, מרוממות ומזככות, ומשפיעות עליו שפע, ברוחניות ובגשמיות! המדען מוסיף ידע. אבל הוא עצמו אינו מזדכך. מידותיו אינן מתעדנות ונשמתו אינה מתעלה כתוצאה מידעיותו. לא כן לומד התורה ושומר המצוות: "מרבה תורה מרבה חיים!" משל, למה הדבר דומה? לשאח הפרסי ששמע, כי לקיסר סין הובא זמיר פלאי. נוצתו בצבע כסף, רגליו כעין הזהב, וציצת ראשו כיהלומים. קולו - כפעמונים, משובב נפש ומרגש נשמה. והוא נתון בכלוב זהב מעשה רשת אמן, עין לא ראתה! התקנא השאח ושלח את אנשיו ליערות, לצוד זן זה של זמיר פלאי. הלכו וישבו בידיים ריקות. אין עוד זמיר דומה! אבל השאח לא השלים עם המציאות, לא יתכן שקיסר סין יעלה עליו ויתפאר בזמירו. ציוה, ועשו לו כלוב זהב דומה, זהה לכלוב שבחצר הקיסר הסיני. ציוה, ומצאו ציפור דומה. אך נוצותיה, שחורות. רגליה, אדומות. וקולה - אוי לאזניים ששומעות. חנקוה וחנטוה, הפכה לפוחלץ. את נוצותיה צבעו בצבע כסף, רגליה בזהב, ולראשה הדביקו עטרת יהלומים. העמידוה בכלוב, והציגוהו בהיכל המלך. המונים נהרו לחזות בה, וכולם פסעו על בהונות רגליהם. הסו, אמרו להם, הזמיר ישן...

זהו ההבדל התהומי בין תורה למדע. התורה מאירת עיניים, מתוקה מדבש ונופת צופים, פיקודיה ישירים, משמחי לב. אבל גם המדע מתפאר בהשגים ובחכמה, בברק וביופי. הם מציגים תרבות ואמנות, פאר והוד. אבל כל חכמתם, חיצונית היא. תרבותם, אך קליפה ריקנית. הבנתם, שיטחית. "זמיר-דמה", פוחלץ קר ומת. ואילו התורה נובעת חיים ללא סוף, פועלת בחיובי עולמות, מגיעה ומפעילה הנהגות עליונות וספירות קדושות. תורת חיים! רבינו עובדיה ספורנו זצ"ל הצביע על כך בפרשתנו. אהרן זורק את המטה לפני פרעה, והוא הופך לתנין. קורא פרעה לחרטומיו ואף הם משליכים את מטותיהם, וגם הם הופכים לתנינים. "ויבלע מטה אהרן את מטותם". מדוע? מסביר הספורנו: כי הם יצרו תנינים מתים, חסרי רוח חיים. ואילו התנין של אהרן היה חי ונושם, לכן בלע את תניניהם.

זהו ההבדל שבין חכמת התורה לחכמות האחרות. חכמת התורה, תורת חיים, חיה היא, מלאה תוכן ופנימיות: "אשר נתן לנו תורתו תורת אמת - וחיי עולם נטע בתוכינו!"

עולים במעלות

הגות, מחשבה ומוסר

"ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים"

ופירש רש"י: צפרדע אחת היתה, והיו מכין אותה, והיא מתזת נחילים נחילים.

צפרדע אחת בלבד עלתה מן היאור, רגזו המצרים וניסו להכות בה, אך אז יצאו ממנה כ"כ הרבה צפרדעים עד שמלאו את כל ארץ מצרים. אומר על כך מרן ה'סטייפלער' זצ"ל בספרו "ברכת פרץ", כי כן הוא בכל מקום שכועסים ורבים.

כאשר אדם פותח במריבה, מוטב לו לזולתו שישמור על שתיקה, כי אם לא כן – אם הוא משיב וחושב כי בכך יסתמו טעותיו של יריבו, אינו אלא טועה!

כשם שבמכת צפרדע כל אחד חשב שהוא ינחית על הצפרדע מכת מוות אחרונה, אך למעשה רק החמיר את המצב, כך גם בעת מחלוקת – כל תגובה תגרום למחלוקת להתרחב, עד שעלולה היא לשלהב את העיר כולה.

ובהביאנו את דברי ה'סטייפלער' זצ"ל, יש בנותן טעם לספר עובדה מעניינת שראיתי אצלו:

כשהייתי נער צעיר, לפני שהתחלתי ללמוד בישיבה גדולה, נכנסתי ל'סטייפלער' כדי להיוועץ בו. רציתי ללמוד בישיבת פוניבז', אבל הרב ניסים טולידנו זצ"ל שלמד שם, אמר לי: "יש כאן שלוש מאות איש, ומדברים פה באדיש... יהיה לך קשה".

הצגתי בפני ה'סטייפלער' את השאלה, והוא אמר לי: "יש ישיבה שפתח 'גאון גדול', תלמד בה שנה אחת".

אמרתי לו: "אני רוצה ללמוד בישיבת פוניבז'".

"לך לישיבה ההיא לשנה אחת", חזר ואמר לי, "תקבל שם דברים גדולים, ותקנה לעצמך קניינים רוחניים. אחר כך תלך להיכן שאתה רוצה".

אותו גאון גדול היה רבי נחום לסמן זצ"ל, ובאמת השנה שלמדתי בישיבתו היתה שנה מופלאה. זכיתי שלא זזה ידי מתוך ידו. בשעת השיעור היה הרב יושב בראש שולחן גדול מאד, ואני הייתי יושב לימינו. כל השיעור היה מחזיק את ידי: 'רגע, רגע, עוד סברא, ועוד אחת'... תמיד אחרי השיעור היתה ידי כואבת, אבל היה כדאי... הגאונות, גילוי העוצמה האדירה שיש בתורה, השקיעות הנוראה של הרב לסמן זצ"ל – כאילו אין כלום חוץ מתורה – כל אלו גרמו לכך שהייתי יוצא מהשיעור בהרגשה מרוממת.

לימים, כשנכנסתי שוב אל ה'סטייפלער' זצ"ל, קם הרב על רגליו, והביא לי את ספרו "ברכת פרץ", הוא בקשני – שכיון שזיכה אותי ה' יתברך לדרוש רבים – אגיד כמה דברים בשמו.

בוודאי רצה ה'סטייפלער', שהעובדה שיהודים לומדים מתורתו, תהיה לו לזכות, יהיו אפוא דברים אלה לזכותו.

מטמונים מהפרשה

הגיגים ומעשיות

"וגאלתי אתכם" (ו, 1).

במדרש שיר השירים נאמר על הפסוק: "השבעתי אתכם בנות ירושלים וגו'" כי השביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא ידחקו את הקץ אלא כאשר יגיע זמן הגאולה - בוא תבוא!

אמנם בישיעה (פרק ס' פסוק כ"ב) נאמר: "אני ה' בעיתה אחישנה" ודרשו חז"ל בגמרא מסכת סנהדרין (דף צ"ח עמוד א'): אמר רבי אלכסנדר: רבי יהושע בן לוי רמי, כתיב "בעיתה" וכתוב "אחישנה"? - רבי יהושע בן לוי הקשה שבתחילת הפסוק כתוב: "בעיתה" ומשמע שהגאולה תבוא בזמנה, ואילו בסופו של הפסוק כתוב: "אחישנה" שמשמעו שהגאולה תקדים ותבוא?

אלא אם זכו - "אחישנה" ואם חלילה לא זכו תבוא הגאולה רק "בעיתה".

משל למה הדבר דומה? - אמר המגיד מדובנא - לאורח שהתאכסן בבית מלון ויצא לסייר בעיר.

כאשר שב אל בית המלון הייתה זו שעת צהריים מוקדמת. נכנס האיש אל מטבח המלון וביקש מן המבשלת כי תגיש לו ארוחת צהריים.

האוכל עדיין לא מוכן - התנצלה הטבחית - השעה מוקדמת מדי... למרות זאת התעקש האיש והארוחה הוגשה לפניו. כאשר טעם האיש את מנת המזון המונחת לפניו עיוות את פיו שכן הטעם היה מוזר - טעמו של מזון בלתי מבושל... התלונן האיש על טעמו של המזון.

הלא אמרתי לך שהאוכל עדיין לא מוכן - נאנחה הטבחית - אלא שאתה דחקת בי להגיש לך...

למחרת היום נאלצה הטבחית עצמה ללכת לפני הזמן, אי לכך הוגש האוכל בשעה מוקדמת מן הרגיל. טעם האיש את המזון מתוך חשש, אלא שהפעם היה טעמו נפלא!

איני מבין - אמר האורח - אמש הוגש לי האוכל כדרישתי בשעה מוקדמת והוסבר לי בפירוש כי בשעה זו עדיין אינו ראוי למאכל, ואילו היום את עצמך מגישה לי את הארוחה באותה שעה, וטעמו של המזון משובח.

ההבדל ברור - אמרה הטבחית - אמש אתה מיהרת אותי ולא הייתי מוכנה לך, ואילו היום מיהרתי אני בעצמי ועל כן התכוננתי לך היטב.

כן הוא גם הנמשל - אמר המגיד מדובנא - כאשר ישראל מבקשים לזרז את הגאולה אין השעה ראויה כלל לך, לכן השביע אותם הקדוש ברוך הוא שלא ידחקו את הקץ. אולם כאשר הקב"ה עצמו מבקש להחיש את הגאולה אין זמן ראוי מכך!

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א מחז"ס "לגדל" על חינוך ילדים

חינוך לאמונה (ב)

נחיר קצת מהסגנון הרגיל במדור זה, ננצל במה מוכבדת זו

על מנת להביא ציטוטים מדברי רבותינו המלאים בחיזוק בענייני אמונה בענייני פרנסה. נתחיל ביסוד מוסד. אמונה אינו רק עניין של אמונה במשהו קיים. לאמונה יש כוח עצום בהמשכה של דברים.

נצטט את דברי בעל ה"אוהב ישראל" בפרשת נח, על דברי חז"ל שחן מקטני אמונה היה, מאמין ואינו מאמין... וז"ל: אמונה מלשון ויהי אומן את הדסה והוא לשון המשכה וגידול, כי באמונה יש כח זה שעי" האמונה יומשך הדבר הזה ממקורו ויבוא, היינו ע"י שהוא מאמין בו באמונה שלימה על איזה דבר אז נמשך הדבר ההוא ובה שלימות, כלומר אם אדם מאמין באמונה שלימה שהקב"ה מפרנסו זה עצמו מביא לו שפע, על-ידי האמונה הוא ממשך עליו שפע אין סופי.

לעומת גישה זו ידועים דברי בעל "חובת הלבבות" (פתיחה לשער הביטחון), האומר שאם אדם מאמין שפרנסתו מגיעה כתוצאה מהשתדלותו, אז גורם בעצם שהוא יהיה

סיבת הפרנסה וכלשונו: "מפני שאם אינו בוטח באלוקים בוטח בזולתו, ומי שבוטח בזולת ד' מסיר האלוקים השגחתו מעליו ומניח אותו ביד מי שבטח בו", ואוי ואבוי לאדם שהקב"ה יניחני בידו 'חכמתו וכשרונותיו'.

בעל ה"נועם אלימלך" (בהר) מביא בשם אחיו הרבי ר' זושא מאניפולי, דברים מדהימים וז"ל: "ונראה שהשי"ת ברא את העולם השפיע מטובו צינורות מושכים שפע לצרכי בנ"א, ודרך השפע שלא להפסיק כלל... אלא כשהאדם נופל ממדרגתו ואין לו בטחון בבורא ב"ה, המשגיח האמיתי הזן ומפרנס בריווח בלי הפסק כלל, אז עושה האדם ההוא במחשבתו ההיא אשר לא מטוהר פגם בעולמות העליונים... ואז נפסק השפע". כלומר, החששות והדאגות לא רק שאינם מועילים, אלא הם גורמים להפסקת השפע. וככל שהאדם מגביר ומעצים את אמונתו בשפע שהקב"ה מעריף עליו, כך באמת יבוא לו. כי ההנהגה עם האדם היא כמו צל, מה שאתה מראה לצל זה מה שהצל יראה לך חזרה. אם אתה מאמין שקשה היום להתפרנס, באמת יהיה לך קשה. אם אתה חי באמונה שלחנת ילדים זה קשה, יהיה ח"ו קשה, בעוד אם תשקיע באמונה שאם הקב"ה הוא שזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים, ואצלו יתברך אין מושג של קושי, גם לך ילך הכול בקלות.